

Theater

PROFIEL CULTURA NOVA

Festivaltips

• Opera Zuid en philharmonie zuidnederland brengen knotsgekke personages tot leven in de muzikale satire *Frankenstein!!* Van Robinson Crusoe tot Lois Lane, van Dracula tot John Wayne.

• Geluidskunstenaar Mike Kramer maakt een zogeheten quadrafonische interpretatie van de beroemde kruiswegstatie van Aalde Haas; *Patientia* klinkt soms rauw, soms engelachtig.

In 2011 opende Voala Project het festival.

Cultura Nova, het grootste cultuurfestival van Limburg vindt voor de dertigste keer plaats en opent vrijdag groots meeslepend en vurig.

Door **Annette Embrechts**

De openingsact in 2015 door de gezelschappen Plasticiens

Volants en Groupe F.

Spele met v

Ratelende vliegwiel scheuren de bocht om van het Pancratiusplein in Heerlen. Mafkezen met propellers op pilotencaps banen zich een weg door de binnenstad. Ze scheuren rakelings langs drommen mensen, woest trappend op vuurspuwende fietsen. Een opgedofte dame met parasol bungeejumpte aan een rollende schommel. Een witgekalkte man met zwarte engelenvleugels springt van zijn strijdwagen richting publiek. 'Sjitterend wah', klinkt het uit monden van toeschouwers die een glimp van de stoet proberen vast te leggen, voordat een tetterende fanfare als hek-sluisluit over de keien roffelt.

Het is 2017 en het Duitse Theater Titanick opent de 27ste editie van festival Cultura Nova met de waanzinnige optocht *Firebirds*. Waar gaat het over? Geen idee: onverstanebare monologen vervliegen in ronkend kabaal. Later blijkt het volgens het persdossier te gaan over uitzinnige vliegeniers die erom strijden wie als eerste een roestig toestel van de grond krijgt; een voorstelling als metafoor voor overspannen concurrentie in technologische vooruitgang. Aha.

Toch is het spektakel belangrijker, de verbeelding, de vuurbal van rondtrekkende artiesten, plus de reacties: 'sjitterend', 'sjiek!'. Of, zoals festivaldirecteur Fiedel van der Hijden (63) trots vertelt: 'We organiseren zo'n opening niet voor kunstkeners, maar voor jan met de pet. Ik doe het voor een oude man die zegt: 'Had d'r goed gedaan jonge!' Samen met collega Rocco Malherbe (51) bestiert Van der Hijden al dertig jaar het grootste cultuurfestival van Limburg.

Ieder jaar laat **Cultura Nova** met een grootschalige, gratis toegankelijke opening, live uitgezonden door regionale omroep L1, zien dat het internationale festival tien dagen bezit neemt van talloze binnen- en buitenlocaties in de voormalige Oostelijke Mijnstreek. De ene keer opent het festival met een plein vol vliegende acrobaten, zwiepend aan een kleurige zweefmobiel (2011, Voala Project), het andere jaar jaagt het Spaanse La Fura dels Baus de menigte op met gigantische skeletten (2016, *Aphrodite en het oordeel van Paris*). Dan weer stroomt de stad vol met gigantische ballonfiguren

(2015, Plasticiens Volants) – het opblaasmonster Godzilla keert nog altijd terug als mascotte van Heerlen.

Als het kan, zijn de Franse vuurwerkkunstenaars van Groupe Ferbij, met een orgastisch schouwspel van vuurwerkfontein, volgens artistiek leider Eric Travers (60) gecomponeerd als muziekstuk van pyro- en lichtkarakters. Let wel, dit zijn niet zomaar pyromanen. Groupe F luistert wereldwijd ceremonies op rond de Olympische Spelen en licht met Oudjaar iconische architectuur uit met vuurwerkspektakels.

Morgen opent Groupe F de (uitgestelde) jubileumeditie met de buitenvoorstelling *Échappée belle* op het voormalige mijnterrein van Oranje-Nassau. Vierduizend toeschouwers zien een dertig minuten durende, multimediale vuurwerkshow met videoprojecties, uitgevoerd door een Zwitserse dj, een muzikale vijen tien dansers, in een choreografie van de 24-jarige hiphopchoreograaf Justin de Jager uit Steenbergen.

De voorliefde van Cultura Nova voor beeldende openingsspektakels werd door adviescommissies van landelijke subsidiefondsen tot voor kort afkeurend benaderd. De adembenemende shows zouden niet exclusief genoeg zijn en artistiek minder vernieuwend. 'Dat is ook niet het doel: Cultura Nova wil iedereen deelgenoot maken', benadrukt Han Bakker (65), voormalig zakelijk leider van Dogtroep. De beroemde spektakelgroep kleurde in de jaren negentig menige opening van Cultura Nova. Bij het 25-jarig bestaan van Cultura Nova cureerde Bakker een terugbliktentoonstelling in cultureel centrum Schunck, getiteld *Supernova*. 'Zo'n bizarre parade verbindt mensen. Die collectieve magie werkt inclusief. Je dagdroomt met z'n allen hardop. Spektakel hoef je niet verstandelijk te begrijpen, dat onderga je, zoals een droom.' De minister van OCW, Ingrid van Engelshoven, benadrukte die kracht plus het grote bereik van Cultura Nova meermaals tijdens haar openingstoespraak in 2019: 'Ik kom zeker terug.'

In 2019 verraste de opblaas-G

Bovendien, als deze theatral met zijn traditie 'Beeldend theater' bevolking hier a naliteiten, waarnen, die in de vo mijnen te werken land.' Overigens, noeg vernieuwen ter, muziek, inst Meestal verbe burleske person begrippen als go Thanatos. Daarn grofmazig, vlam moeilijk een gel len. Ervaren spel het verdwijnen en Tuig, en sinds mist Nederland zo'n schaal buit

Festivaltips

• Opera Zuid en philharmonie zuidnederland brengen knotsgekke personages tot leven in de muzikale satire *Frankenstein!!* Van Robinson Crusoe tot Lois Lane, van Dracula tot John Wayne.

• Geluidskunstenaar Mike Kramer maakt een zogeheten quadrafonische interpretatie van de beroemde kruiswegstatie van Aad de Haas; *Patientia* klinkt soms rauw, soms engelachtig.

• Er zijn diverse audiowandelingen te doen, zoals *Geworteld* door de Kopsalon, een poëtische nachtwandeling voor één persoon en natuur- en kunstwandelingen door journalist Wiel Beijer.

Cultura Nova, het grootste cultuurfestival van Limburg, vindt voor de dertigste keer plaats en opent vrijdag groots, meeslepend en vurig.

Door **Annette Embrechts**

Opening 2017, door Theater Titanick.

Spelen met vuur

Volants en Groupe F.

(2015, Plasticiens Volants) – het opblaasmonster Godzilla keert nog altijd terug als mascotte van Heerlen.

Als het kan, zijn de Franse vuurwerkkunstenaren van Groupe F erbij, met een orgastisch schouwspel van vuurwerkfonteinen, volgens artistiek leider Eric Travers (60) gecomponeerd als muziekstuk van pyro- en lichtkarakters. Let wel, dit zijn niet zomaar pyromanen. Groupe F luistert wereldwijd ceremonies op rond de Olympische Spelen en licht met Oudjaar iconische architectuur uit met vuurwerkspektakels.

Morgen opent Groupe F de (uitgestelde) jubileumeditie met de buitenvoorstelling *Échappée belle* op het voormalige mijnterrein van Oranje-Nassau. Vierduizend toeschouwers zien een dertig minuten durende, multimediale vuurwerkshow met videoprojecties, uitgevoerd door een Zwitserse dj, een muzikale vijen tien dansers, in een choreografie van de 24-jarige hiphopchoreograaf Justin de Jager uit Steenbergen.

De voorliefde van Cultura Nova voor beeldende openingspektakels werd door adviescommissies van landelijke subsidiefondsen tot voor kort afkeurend benaderd. De adembenemende shows zouden niet exclusief genoeg zijn en artistiek minder vernieuwend. 'Dat is ook niet het doel: Cultura Nova wil iedereen deelgenoot maken', benadrukt Han Bakker (65), voormalig zakelijk leider van Dogtroep. De beroemde spektakelgroep kleurde in de jaren negentig menige opening van Cultura Nova. Bij het 25-jarig bestaan van Cultura Nova cureerde Bakker een terugbliktentoonstelling in cultureel centrum Schunck, getiteld *Supernova*. 'Zo'n bizarre parade verbindt mensen. Die collectieve magie werkt inclusief. Je dagdroomt met z'n allen hardop. Spektakel hoeft je niet verstandelijk te begrijpen, dat onderga je, zoals een droom.' De minister van OCW, Ingrid van Engelshoven, benadrukte die kracht plus het grote bereik van Cultura Nova meermaals tijdens haar openingstoespraak in 2019: 'Ik kom zeker terug.'

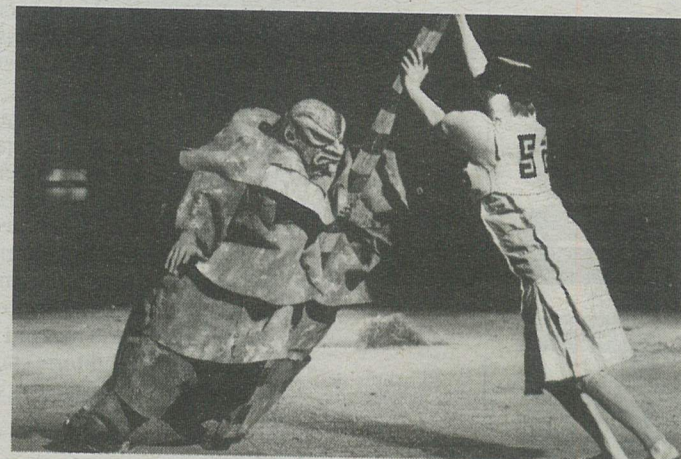

In 2019 verrasten de Plasticiens Volants het publiek met een gigantische opblaas-Godzilla. Foto's Luc Lodder, zwart-witfoto Klaus Tummers

Bovendien, aldus festivaldirecteur Van der Hijden, passen deze theatrale optochten bij het dna van Limburg, met zijn tradities rond carnaval en religieuze processies. 'Beeldend theater slaat hier goed aan. Vergeet niet dat de bevolking hier al decennia een mix is van zuidelijke nationaliteiten, waaronder Joegoslaven, Spanjaarden en Italianen, die in de vorige eeuw hierheen zijn gehaald om in de mijnen te werken. En Limburg hoort pas 150 jaar bij Nederland.' Overigens bevat het festivalprogramma verder genoeg vernieuwende projecten in bijvoorbeeld dans, theater, muziek, installatiekunst, performance en architectuur.

Meestal verbeelden de kwetterende marionetten en burleske personages in deze spektakels kernachtige begrippen als goed, kwaad, schoonheid, wraak, Eros en Thanatos. Daarmee wordt metershoog in de lucht een grofmazig, vlamvend stripverhaal getekend. Je kunt er moeilijk een gelaagd, gedetailleerd verhaal mee vertellen. Ervaren spektakelregisseurs weten dat. Maar sinds het verdwijnen van groepen als Dogtroep, The Lunatics en Tuig, en sinds *Vis à Vis* vast is neergestreken in Almere, mist Nederland nieuwe reizende theatermakers die op zo'n schaal buitenproducties kunnen regisseren. Cultura

“**Spektakel hoeft je niet verstandelijk te begrijpen, dat onderga je, zoals een droom**”

Dogtroep tijdens Cultura Nova, in 1999.

Nova heeft echter een lange, loyale band met beroemde gezelschappen uit Frankrijk, Spanje, Duitsland en Zuid-Amerika. Daarom koppelt het sinds kort jonge Nederlandse makers aan ervaren gezelschappen als Groupe F en Plasticiens Volants, zoals nu choreograaf Justin de Jager.

Twee jaar geleden werd Servé Hermans (40), mede-artistiek leider van Toneelgroep Maastricht, gevraagd voor het eerst een grootschalige Shakespearevoorstelling op het schouwburgplein te regisseren. Met jarenlange ervaring in de theaterzaal ervoer Hermans hoe zo'n grootschalige buitenopening eigen wetten kent. 'Entertain twintigduizend mensen die niet of nauwelijks naar theater gaan – dat is een hongerig monster dat je heel veel moet geven. Daarvoor heb je massa, vaart en een kloppend spervuur aan visuele prikkels nodig. Met ingetogen spelende acteurs ga je de mist in. Dan zoeken toeschouwers wie er eigenlijk spreekt. Je moet met grote kwast zorgvuldig het hemelgewelf beschilderen.'

Hermans regisseerde voor zijn *Romeo & Julia* (2019) een megagezelschap van acteurs, dansers, operazangers, freerunners, een amateurkoor, een bundel luchtballonnen en een groep pyrotechnici. 'En toen vergat ik zelf als verteller een belangrijke cue. Ik heb het teruggezien: anderhalve minuut viel het stil. Verschrikkelijk. Zo'n buitenproductie is genadeloos. Je krijgt één kans, op die openingsavond zelf. Try-outs zijn logistiek te kostbaar.'

Toch lukte het hem de beroemde balkonscène met kraanwagen naar een flatgalerij te tillen en de dode geliefden aan luchtballonnen richting hemel te laten wegzweven: beelden die voor altijd op het netvlies van toeschouwers staan. Inclusief vlammenwerpers, die op het dak van Theater Heerlen een knalrood vuur ontstaken. 'Groupe F heeft hun verboden liefde laten opvlammen in vele soorten vuur, van knetterende vlammetjes op kostuums tot gasexplosies bij de samensmelting in de dood. Als het lukt, geeft zo'n collectieve beleving een waanzinnige kick.'

Alleen daarom al zou Hermans het zo weer doen. Bij een volgende opening hoopt hij water te kunnen laten branden – het thema weet hij al: de recente overstromingen. 'De Maas loopt door heel Limburg. Dat wordt één grote golf van optochten.'